Sisäministeriö
Inrikesministeriet

9.3.2021

Maahanmuutto-osasto
Lainsäädäntöneuvos Jorma Kantola

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Hallituksen esitys (HE 247/2020 vp) eduskunnalle laeiksi ulkomaalaislain eräiden säännösten sekä oikeusapulain 17 a §:n kumoamisesta

Asiantuntijakuuleminen 12.3.2021 klo 09.15

Sisäministeriö on osallistunut esitykseen valmisteluun oikeusministeriön kanssa ja kannattaa ehdotettuja muutoksia.

Avustajan läsnäolo puhuttelussa julkisin varoin

Esityksessä ehdotetaan, että oikeudellinen avustaja voisi jatkossa osallistua päämiehensä ohella turvapaikkapuhutteluun tarpeen mukaan ja hän voisi saada avustamisesta oikeusapulain mukaisesti palkkion valtion varoista. Kuten esityksen perusteluissa todetaan, oikeudellisen avustajan läsnäolo puhuttelussa parantaa usein hakemusten kannalta olennaisten seikkojen esiin tuomista ja edesauttaa näin ratkaisun tekemistä. Prosessin sujuvuuden ja tehokkuuden kannalta ehdotus on kannatettava.

Käytännössä maksuttoman oikeudellisen avustajan poissaolo turvapaikkapuhutteluista lisäsi erilaisten prosessia osaamattomien tukihenkilöiden läsnäoloa puhuttelussa, mikä osaltaan vaikeutti Maahanmuuttoviraston prosessinjohtoa puhuttelutapahtumissa. Asian selvittämisen ja prosessin sujuvuuden kannalta on tärkeää, että hakijaa avustaa juurikin turvapaikka-asioihin perehtynyt oikeudellinen avustaja, joka osaa auttaa hakijaa tuomaan esiin kaikki turvapaikkahakemuksen kannalta oleelliset seikat.

Ulkomaalaislakiin turvapaikkahakemukselle säädetyn kuuden kuukauden käsittelyaikavelvoitteen takia sisäministeriö pitää tärkeänä, että nyt ehdotettu muutos ei käytännössä hankaloita puhuttelujen varaamista, kun myös avustajien aikataulut tulee ottaa huomioon. Perusteluihin kirjattu Maahanmuuttoviraston prosessinjohto myös puhuttelun varaamisvaiheessa on tästä syystä hyvin tärkeä kirjaus ja sitä on syytä korostaa. Puhuttelualkataulujen sopiminen avustajien kanssa on vienyt paljon työaikaa ja on ollut pois muusta viraston työstä. Käsittelyaikavelvoite edellyttää, ettei tällaiseen tilanteeseen palata. Tämän vuoksi Maahanmuuttovirasto määrittää puhuttelun ajankohdan kohtuullisten vaihtoehtojen puitteissa ja avustajan tulee huolehtia joko ajankohdan sopimisesta tai sijaisen asettamisesta puhutteluun.

Sisäministeriö pitää lisäksi tärkeänä, että muutosten myötä avustajien laatuun ja laadunvalvontaan kiinnitetään enemmän huomiota.

Valitusajat

Esityksessä ehdotetaan, että ulkomaalaislaissa säädetyt poikkeavat valitusajat turvapaikkamenettelyssä kumotaan. Turvapaikkapäätöksestä valitettaessa valitusaika olisi yleinen 30 päivän määräaika.

Sisäministeriö pitää perusteltuna, että valitusajat olisivat yhdenmukaiset kaikissa asiaryhmissä. Vuonna 2016 tehdyillä muutoksilla ei mitä ilmeisimmin päästy niihin tavoitteisiin, joihin valitusaikojen lyhentämisellä aikanaan pyrittiin.

Esityksen perustelujen mukaan valitusaikojen lyhentämisen ei ole arvioitu tehostaneen tai nopeuttaneen valitusasioiden käsittelyä. Lyhyempien valitusaikojen on arvioitu hankaloittaneen prosessia ja aiheuttaneen lisätyötä erityisesti hallinto-oikeuksille. Valitusajan pidentämisellä takaisin 30 päivään voidaan arvioida olevan vaikutusta siihen, että valitukset olisivat laadukkaampia ja perusteellisempia. Tällä voidaan arvioida olevan myönteisiä vaikutuksia myös prosessin kokonaiskestoon. Ehdotettu muutos on kannatettava, koska sen voidaan katsoa edistävän sekä kokonaisprosessin sujuvuutta että hakijan oikeusturvaa.

Sisäministeriö pitää kokonaisprosessin keston ja tehokkuuden kannalta tärkeänä, että tuomioistuinten henkilövoimavaroihin kiinnitetään jatkossakin huomiota.

Avustajien palkkioperusteita koskeva muutos

Esityksessä ehdotetaan, että asiakohtaisen palkkion sijaan turvapaikakanhakijaa oikeusapulain mukaan avustavalle lakimiehelle maksettaisiin oikeusapulain 17 §:n mukaisesti kohtuullinen palkkio tarpeellisista toimista niihin käytetyn ajan perusteella.

Esityksen perustelujen mukaan muutoksella pyritään turvaamaan asiantuntevan avustajakunnan saatavuus. Kuten muidenkin ehdotettujen muutosten kohdalla, sisäministeriö pitää kannatettavana kaikkia ehdotuksia, joilla välillisestikin voidaan vaikuttaa turvapaikkaprosessin kokonaiskestoon sitä lyhentävästi. Laadukkaampi avustaminen on yksi tärkeä tähän vaikuttava asia.